חוששין שמא במקום נקב נקב אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא סכנה שאני א"ל רבא מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא א"ל אביי ולא שאני בין איסורא לסכנתא והא אילו [א]ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין א"ל התם [ב]הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה ברה"י אף טומאה ברה"י מתיב רב שימי [ג ב]שרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת על גבי ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין התם נמי הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בה דעת לישאל אף הכא נמי דבר שיש בו דעת לישאל אמר רב אשי ת"ש [ד ג]צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה אם יכולה חולדה לשתות ממנה או נחש לדברי רבן גמליאל [ד]או שירד בה טל בלילה פסולה ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם

מפני

טמא במקום נקב. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות[א]: **ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור.** כדמפרש לקמן: **ספק מים מגולין.** מים שנשארו מגולין בלילה ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה וקיימא לן דאסירי: **הלכתא גמירי לה מסוטה.** דברה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמא יעבור: **מה סוטה.** שקינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסתרה [ב]כתיב[ב] ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו' שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: **שרץ.** מת: **ספק נגע.** השרץ המת בתרומה: **ספקו טהור.** ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא: **שיש בה דעת לשאל.** אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק ברה"י: **אף.** כל ספק טומאות המאורעות במי שיש בהן דעת לישאל כגון אדם שעבר אצל[ו] שרץ או נבלה ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל ככרות שאין בהן דעת לישאל לא: **צלוחית.** שמלאוה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו באפר דאם נתקדשו טמאה דקתני למאי אי לאיפסולי ליתני פסולה אי לטמויי אחריני בלאו הכי מי חטאת מטמאין אפילו במשא: **טמאה.** ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה במעלות טהרה הם דמעלת קרייה רחמנא[ז]: **אם יכולה חולדה לשתות ממנה.** דתנן (פרה פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא [ח](מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת[ט] כדאמרינן במסכת גיטין (דף נג.). ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא: **אם יכולה חולדה לשתות.** שאין תלוי באויר: **או נחש לדברי ר"ג.** שהוא אומר אף הנחש כחולדה: **או שירד בה טל בלילה.** דרך טל לירד בלילה: **פסולה.** דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני: **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם.** לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים:

מפני

התם הלכתא גמירי לה מסוטה. תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה [י]וקשה דבפרק ב' נזירים (נזיר נז. ושם) תנן אמר להם אחד ראיתי א' מכם שנטמא (א) שניהם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך בגמרא דהני ב' נזירים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספקו טהור ולא היה להם להביא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ולכתי מאי תיקן דהשתא הוה ליה ספק טומאה ברה"י והוה ליה ודאי טמא כדמוכח בריש נדה (דף ג: ושם) גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דקאמר ר' שמעון ברה"י תולין ופריך הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפריך לייתי קרבן טהרה אלא ודאי היינו טעמא דלא מייתו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמייתו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי ההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד המקוה בחזקת שלם אדרבה העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון ברה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בסכנתא אפילו היכא דאיכא חזקה ילפינן מסוטה והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים (דף נז.) לא נטהר מספק מכח חזקה והיא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישאל דהוי ספקו טהור דילפינן מסוטה היינו היכא דליכא חזקה כי ההיא (טהרות פ"ג מ"ח) דתינוק שנמצא בצד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישאל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות (דף קיט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מצי למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כיון דקינא לה ונסתרה יש רגלים לדבר ואתרע לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה ברה"י מנא לן דטמא היכא דליכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתרע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב כודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאיתרע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות ודאי טמאה והא דקאמרינן בפרק כשם (סוטה כט. ושם) דאיצטריך סוטה לטהר ברה"ר דאי מדרב גידל ה"א דבר שיש בו דעת לישאל אפילו ברה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דאיצטריך לטומאה ברה"י אפילו היכא דאיכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה: **טמאה** שאני אומר כו'. פירוש גם הצלוחית דאע"ג שכל מעשה פרה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ב.) ובריש פרק הישן (סוכה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"ב) ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מביאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המביא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך איצטריך סד"א לאו כלים נינהו כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף טז:)[כ]: **שאני** אומר אדם וכו'. וא"ת דהכא תלינן באדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי ככר הנתונה על גבי הדף ואילו בפ"ק דנדה (דף ד.) גבי קרדום שאבד בבית תלינן באדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא ודפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דההיא דנדה שמדף טמא מונח תחתיו ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שייך לתלות באדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בההיא דכסוי הדם (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן באדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא התינוק את העיסה[ל]: **אם** יכולה חולדה לשתות. פירוש בקונטרס בלשון [מ](אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשתות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה [ג]לפירושו וכי מה מלאכה שייכא בשתייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בקונטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שנפיחן המעורב במים וקסבר יש בילה והזאה צריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערובת (זבחים פ.) דאמר יזה שתי הזיות [ד]ואי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי בה שהוא מוסיף אף העכבר ה"נ מפרש בתוספתא[נ] [ה]טעמא דר' יהושע דאמר במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה (ב) ומפסלי משום משקה פיו המעורב במים ולכך אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד בה טל בלילה דמפסלי מטעם תערובת[ס]: **או** נחש לדברי ר"ג. משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא [ע]מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: **או** שירד בה טל בלילה פסולה. ברייתא היא זו דבמשנה במסכת פרה[פ] ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הביא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להביא הברייתא שמפורש בה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג דבמשנה תני ברישא נמי פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דאיכא למ"ד בפרק דם חטאת (זבחים צג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגם הצלוחית עצמה טמאה כיון דתלינן באדם טמא אבל בסיפא הצלוחית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

וישתה

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכ' ח:

נט ב (מיי' פי"ב ופי"ג מהלכות רוצח סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קטז סעיף א) [צ"ל מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז]:

ס ג (מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ו) [צ"ל מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה טו]:

סא ד מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה נח:

◆

רבינו גרשום

נקב צפור זה. וכך הכא חיישינן בבני מעין ושרפה: אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא. כלומר בני מעיים [שזו] איסורא לנחש שזו סכנתא. מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהכא באיסורא אתה אומר לא חיישינן. הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כו' כלומר כגון זב שהיה הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מחט או שום דבר ונמצא אחר [ו](אותו) אמרינן לא נפל חפץ מזב אלא מאדם טהור נפל ספקו טהור. אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מזב היה כו') וגמרינן לה מסוטה מה סוטה ברה"י. כלומר דהיא עצמה [כ] מן יחיד היא וספקו טמא דמספק משקה לה ממים המאררים ומאותה שעה דקינא לה בעלה [ונסתרה] היתה טמאה לו אף כל טומאה ברשות היחיד ספקו טמא: מתיב. לזה שאמר לא שני בין איסורא לסכנתא וכו' [התם נמי] ועדיין לא יכול למילף מהכא משום דגמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא וחולדה אין בו דעת לישאל אי נגעא אי לא נגעא לפיכך ספיקו טהור. אבל בזאב הכא אין דינו כך [ולא שני] בין איסור לסכנתא: צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה. כלומר גלוחית של מי חטאת. או שירד טל בלילה ששואבין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרינן כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שתת מהן (מפני) שמקיאה בשעת שתייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומנין ששאובין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתהא הווייתן בכלי (חוץ מן הנחש מפני שהוא שותה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששותה ומקיא פוסל בשאר שרצים אמר ריב"ל מה טעם

ו) אולי צ"ל ונמצא אחריו מן ברה"ר אמרינן לא נפל ד הספק מהזב אלא מאדם הור וספיקו טהור אבל ם ברה"י נפל ספיקו טמא אמרינן דמזב הוא. כ) אולי צ"ל דהיא עצמה נסתרה שם הבעל והוי ברה"י.

מסורת הש"ס

א) [טהרות פ"ד מי"א], ב) [ע"ז לז:], ג) [טהרות פ"ד מ"ב עדיות פ"ג מ"ז], ד) פרה פרק יא [מ"א ע"ש שהוא שבכאן ברייתא היא וע"ע תוס' דהכא ד"ה או שירד בה], ה) [במדבר ה], ו) [צ"ל אצלו], ז) [במדבר יט], ח) [צ"ל מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה], ט) [רש"ש מה"ז], י) עיין רש"ש כוה הדיבור, כ) [וע"ע תוס' חגיגה כב. ד"ה ספוקות ויומא ב. ד"ה שכל ותוספות סוכה לא. ד"ה נפל], ל) [ועיין תוס' פסחים י: ד"ה שאני], מ) [צ"ל הראשון], נ) [פ"ט דפרה ה"ד], ס) [וע"ע תוס' פסחים יח. ד"ה נטלו ותוספות גיטין פו: ד"ה כל], ע) שם איתא מקיא, פ) [פי"א מ"ח].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה התם וכו' א' מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם שניהם: (ב) ד"ה אם יכולה וכו' אלא כשישתה היינו משקין דמיפסלי משום משקה:

◆

מוסף רש"י

הלכתא גמירי לה מסוטה. דטהור, דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא, דאפיק לה קרא בלשון טומאה, ונסתרה והיא נטמאה, מגיד לך הכתוב שעל הספק אסור, מכאן אתה דן לשרץ לטמא מספק (ע"ז לז:). מה סוטה ברה"י. שהרי אין סתירה ברה"ר, אף טומאת ספק כשרץ אינה אלא ברה"י (שם וכעי"ז סוטה כח:).

◆

שיטה מקובצת

א] משום סכנת נפשות אם היה במקום מגולה. הס"ד: ב] ונסתרה כתב קרא ונטמאה: ג] וקשה לפי' זה וכי מה מלאכה שייכא בשתיה ונראה לפרש דאי קודם: ד] אי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו וכו'. נ"ב לשון הרא"ש ז"ל כי ההיא דחולדה דמודה בה ר' אליעזר: ה] טעמא דר' יהושע דאמר דאף במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה משום משקה פיו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones